

Volt, aki a szakma megerősödésének lehetőségét az egy családon belüli könyvtáros generációk munkába állásában látta.

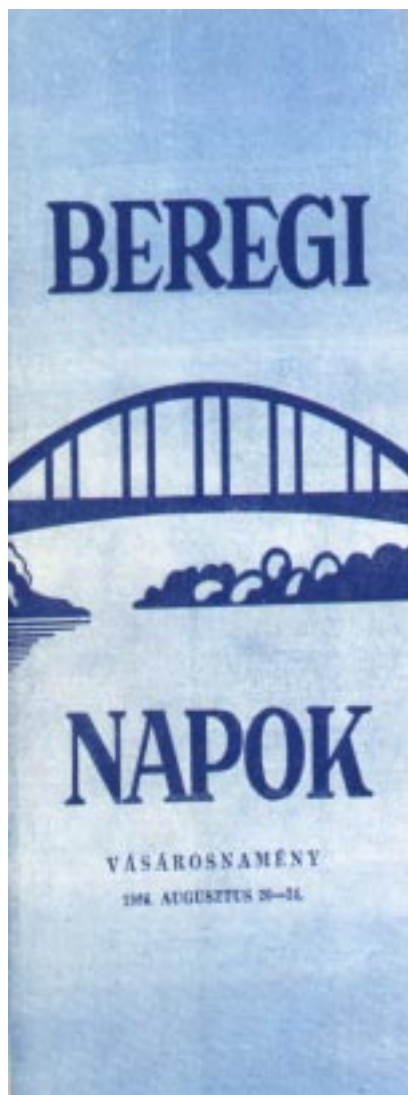
Az értekezlet hatékonyságára jellemző volt, hogy a résztvevők komolyan vették a rendezvény célját, és nem másoktól várják sorsuk jobbra fordulását, hanem úgy gondolják, maguk is tehetnek szakmájuk megbecsülése érdekében. Ezt egy Toldi Ferenc-től vett idézettel így fejezte ki az egyik hozzászóló: „A könyvtárnok lehet egy könyvtárnak vagy megölő betűje, vagy verő szíve, amint képes a legragyogóbb gyűjteményt is holttetemmé lehetetleníteni, de lehet éltető ereje, ha magát nem ragyogó, de annál melengetőbb hivatásának teljes szívvel odaadja...”

Ez a háromórás szakmai kommunikáció, amit valaki olvasótábori hasonlaltal találóan agorának nevezett, kitűnően hozzájárul a könyvtárosok szakmai öntudatának fejlesztéséhez s egy másik szálon a könyvtárosi életpálya megrajzolásához, melynek alkalmazása, reméljük, biztosabb jövőt ígér minden könyvtáros számára.

Varga Róbert

Három határ ölelésében

„Sorsformáló földrajzi környezetünk mellett léthatározó, hogy a »trianoni transzírozás«-nál Bereg megyét minden logikus érveléssel félretéve a nagyhatalmak diktátumával tépték ketté. Amint a szomszédot, Szatmárt is. Következésképpen pedig már nyolcadik évtizedébe lépett az anakronizmus, hogy ezen a tájon

A beregi ünnepi napok első meghívóinak egyike

többszörösen leszorított léthelyzetbe kényszerített és egyazon nyelvet beszélő, a személyes és közösségi kapcsolataik építéséhez közelítő emberek három országból kelnek útra.”

Miklós Elemér fent idézett szavai, melyek a *Határszéli beszélgetések* című kötetének előszavában olvashatók, nem kívánnak kommentárt. A térképre tekintve láthatjuk, mivé lett az egykori Magyarország, s tudjuk, milyen sorsra kényszerültek a határ túloldalán maradtak.

Itt sem volt könnyű, de tudtuk, csak mi segíthetünk, hogy

odaát megőrizhessék, ápolhassák anyanyelvüket, művelhessék irodalmukat, vagyis élhessék tovább magyar létüket.

Szerencsére voltak, akik ezt korán felismerték, s minden számukra lehetséges eszközzel támogatták is azt.

Vásárosnaményban, a magyarországi Bereg fővárosában indultak az első kísérletek még 1965-ben. Az indítást Veres Péter szavai adták:

„...ide kell hozni a nagyvilágot, ide kell hozni mindent, ami szép, ami jó, ami nemes és amit érdemes.”

Az akkori könyvtáros, Antal Miklós és a népművelő Sántha Miklós kolléga hívására Bozóky Éva, Czine Mihály, Fábian Zoltán, Fekete Gyula, Király István – hogy csak néhányat említsünk – jött az első hívó szóra. Bejárták a magyarországi Bereg összes települését. Vitték a verset, a prózát, a szép szót – no meg beszélgettek, anyagot gyűjtöttek. A Beregi Ünnepi Napok résztvevőinek köre 1988-tól a határon túl élő irodalmárokkal bővült a Felvidékről, Kárpátaljáról, Szatmárnémetiből. (A határok fizikai átjárhatósága még ugyancsak bürokratikus feltételekhez volt kötve, de a könyvtáros kollégák nem ismertek lehetetlent). A kör bővítése Fábian Zoltán javaslatára történt, aki az írószövetség titkáráként szívvel-lélekkel támogatta az érdemi vidéki programokat. A sikert mi sem dokumentálja jobban, mint az a tény, hogy a kárpátaljai beregiek javaslatára 1991-től minden páratlan évben Beregszász és környéke várja a vendégeket színes, elsősorban irodalmi programokkal.

Meghívó a tiszaszentlőrinci Váci Mihály emléknapokra

A már említett irodalmárokon kívül politikusok, önkormányzati szakemberek, újságírók, de legfőképpen művészeti csoportok találkoznak s mutatkoznak be egymásnak és a települések könyvtárainak. Lévén az idei év páros, a Beregi Ünnepi Hetek programjai éppen most zajlanak Nyírmadától Beregsurányig, Gergelyugornytól Lónyáig. A rendezvénysorozat a legnagyobb igényességre vall.

Tiszaszentlőrinc neve is kedves ismerősen cseng sokak számára határon innen és túl, hisz ide is „három országból kelnek útra” a legfeljebb tizennyolc éves fiatalok, hogy megmérteszenek. A két évtizeden át tartó *Váci-émléknapok* rendezvénye, melyek *keretében* minden alkalommal *szavalóverseny* is zajlott, szintén *Fábián Zoltán* nevéhez fűződött. Meg is kapott minden segítséget a me-

gyei könyvtár akkori vezetőjétől, *Horváth Gabriellától*, aki nek nagy szerepe volt abban is, hogy alig egy évtized elteltével már *beregszásziak*, két év múlva pedig *felvidéki és szatmári gyerekek is egyenrangú félként mérhették össze* tudásukat, képességeiket Tiszaszentlőrincben. Ekkor *Váciné Juhász Máriát* is vendégként tisztelheték a kis faluban.

Közben a sors kegyetlen módon megfosztotta szeretteit, barátait *Fábián Zoltántól*, aki komoly kohéziós erőt képviselt ezekben a határokon átnyúló „kézfogásokban”, ráadásul úgy, hogy *a fővárosban élt, s mégis otthon volt a megyében is*. Ő erről így vallott: „*Már a régi katonanóta is azt mondta, hogy messze van a nyíregyházi ka-*

A Kárpátok Eurorégióban együttműködő határmenti megyék

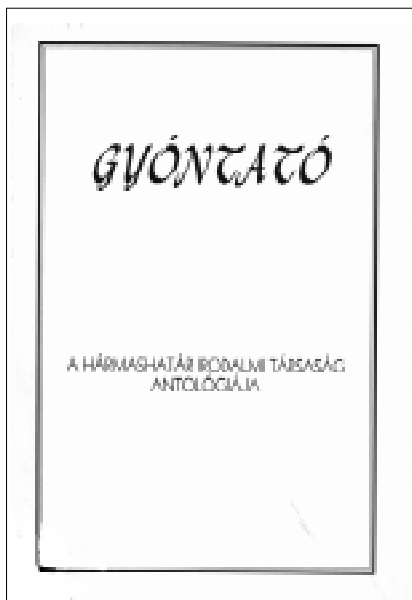
Kárpátok Eurorégió Nemzetközi Titkárság

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE
1100 Nyíregyháza, Hősi út 5.

Tel.: 42 599-685; 42 599-599/700 • Tel./fax: 42 312-603
E-mail: csaszor@broadband.hu; csaszor@mailbox.hu

... EGY KIHÍVÁSSAL TELI TÉRSÉG KELET-KÖZÉP-EURÓPA SZÉVÉNYÉN

szárnya, de nekem úgy tűnik, az embernek az van messze, amit nem kíván megismerni vagy ahová nem akar kapcsolódni.”

Bárcsak így gondolnák ezt napjainkban is a fővárosi írók, költők, s ne az lenne hívó szavunkra az első válaszuk: de hisz Nyíregyháza olyan messze van... Pontosan annyira, amennyire Budapest Nyíregyházától. Ma már nagyon kevés a hosszú utazást vállaló irodalmár. Pedig mi továbbra is szeretnénk idehozni azt, „ami szép, ami jó, ami nemes, és aki arra érdemes”.

A Váci Napok a Beregi Ünnepi Hetek rendezvénysorozat

része lett, majd '96-ban a helyszín is átkerült Nagyvarsányba. (2002 februárjában a tiszaszalkai könyvtáros kolléganőnk-től is végső búcsút kellett vennünk, aki nagyon fiatalon hagyott itt bennünket).

A közel négy évtizede zajló, a szó szoros értelmében véve határokon átívelő programsorozatnak köszönhetjük Miklós Elemér (aki napjainkig fáradhatatlan képviselője az ügynek) két kötetét is, a *Tisza-parti beszélgetéseket* és a *Határszéli beszélgetéseket*.

Fábián Béla már nyugdíjas könyvtáros kollégánk Fehérgyarmaton a Hármashatár Irodalmi Társaság (HIT) elnökeként vallja, hogy „...bár kimondott határokkal elválasztva is, de együvé tartozunk. Összefűz bennünket mindenekelőtt magyarságunk, a közös nyelv és a sors, a sok évszázados múltban gyökerező kultúra”.

A *Beregszászon, Nagykarolyban, Szatmárnémetiben és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye különböző településein élő író, költő és irodalomtörténész ta-*

Gyógynövényturán a szomszédolók, Makai Béla tanító úrral

gok gyakori vendégek a szomszédos országokban író-olvasó találkozókon.

A társaság különösen büszke arra, hogy közülük jó néhányan (pl. Füzesi Magda, Dupka György, Vári Fábián László) a Magyar Írószövetségnek is tagjai.

A HIT 2002. január 22-én jubilált. Az igen kemény közös munka eredménye a *Gyóntató* című antológia (1995), illetve a *Hármashatár Irodalmi Társaság Füzetei* című sorozat öt kötetének kiadása, s az éppen megjelenés előtt álló *Jubileumi évkönyv*.

Az eddigiekhez hasonló sikeres munkát kívánunk az elkövetkező évekre is a társaság tagjainak!

Negyedszázada, 1977-ben indult az az *olvasótábor* – már a megyei könyvtár szervezésében –, mely 1987-től szintén nemzetközivé vált, s ettől kezdve viseli a *Szomszédoló* nevet. A huszonnégy, tizenkét-tizenöt éves részt vevő diákból tizenketten kárpátaljaiak, illetve szatmáriak, két-két kísérővel, tizenketten pedig magyarországiak. A *tábor célja*, „hogy a határon túli és a magyarországi kistélepüléseken élő hátrányos helyzetű szülők tehetséges és továbbtanulára készülő gyermekeit segítse a környezetükből adódó művelődési hátrányok enyhítésére, ingyenes táborozási lehetőség biztosításával”. Ezek a táborok jóval többet adnak, mint az írásos programban megfogalmazottak. Élet- és viselkedésmintákat, mindennapi illemszabályokat stb.

A *Romániai Magyar Pedagógus Szövetség Szatmár Megyei Szervezete* és a *Kárpátaljai Magyar Pedagógus Szövetség* tagjai igen nehéz körülmények között látják el otthon a

partneri, szervezői feladatokat. Mégis csinálják ezt lelkiismerettel, pontosan tizenöt éve.

A tábor megálmodója, majd hosszú időn keresztül lelkes szervezője *Tóth László*, már szintén nyugdíjas módszertanos kollégánk. A jelenlegi szervezők – gyermekkönyvtáros kolléganők – szintén teljes odaadással, bár egyre szűkülő anyagi lehetőségekkel igyekeznek e nemes hagyományt ápolni. Bízunk benne, hogy nem marad torzó!

A rendszerváltozás évében s azt követően történtek *próbálkozások a megyei könyvtár és a határmenti magyarok települései közötti kapcsolatfelvételre*. Sajnos ezek egy-két rövid tapasztalatcserén, alkalmi könyvadományokon nem juttottak túl. A könyvadományozást azóta sem sikerült korrektül megszervezni, bár voltak újabb és újabb kísérletek.

A szakmai kapcsolatok újrafelvételére, erősítésére akkor látszott ismét remény, amikor 1993-ban megalakult a *Kárpátok Eurorégió*, azzal a céllal, hogy a *tagrégiók közötti széles határmenti együttműködést koordinálja minden területen, így a kultúrában is*. Öt ország tizenkilenc megyéje csatlakozott a programhoz, Lengyelországból egy, Magyarországról öt, Romániából hét, Szlovákiából kettő és Ukrajnából négy.

Az első könyvtárszakmai találkozóra *Lengyelországban* került sor, 1996-ban. Ez az alkalom valójában az *ismerkedés* volt. A régió könyvtárainak második konferenciája 1998-ban *Egerben* volt, ahol a *könyvtárak működésének jogi szabályozása* volt a téma, természetesen a *Kárpátok Eurorégió* országait illetően. Ekkor mi,

A csanálosi és a mezőfényi (Románia) kolléganők bemutató foglalkozása

magyarok már a frissen érvénybe lépett törvényünket mutathattuk be, ezzel mintegy alkalmat adva másoknak a pozitívumok majdani beépítésére és a negatívumok kiküszöbölésére saját, készülő könyvtári jogszabályaik vonatkozásában. A 2000-re Kárpátaljára tervezett találkozót nem jöhetett létre.

A *Kisebbségi könyvtári ellátás a régióban* címmel *Nyíregyházán* szerveztünk konferenciát 2002. május 5. és 8. között a régiók képviselői és egy angol szakember részvételével.

A *határon túli magyar könyvtárosok nyíregyházi szakmai továbbképzésére* kidolgoztunk egy hosszabb távra szóló koncepciót. Az NKA támogatásával 2000-ben öt-öt kolléga érkezett *Beregszászról* és környékéről, va-

lamint *Szatmárnémetiből* és környékéről, különböző típusú könyvtárakból. Itt ugyanolyan típusú könyvtárakban helyeztük el őket három napra, hogy ismerkedjenek az itteni helyzettel, gyakorlattal. Debrecenben bemutattuk nekik az egyetemi könyvtárat mint második nemzeti könyvtárat.

A '45 utáni magyar irodalom és történelem témában tartott előadások – 2001-ben – nagy élményt jelentettek a kollégák számára. (A Nyíregyházi Főiskola oktatói nagy segítségünkre voltak ebben.) A gyermekkönyvtári foglalkozásokról elméletben tanultaknak a gyakorlatban való, „éles” megvalósítása komoly izgalmat keltett, de annál nagyobb volt az öröm a siker láttán.

Könyvtárosok a könyvfesztiválon (Könyvtárosok Klubja)

A Könyvtárak a kisebbségekért című nyíregyházi tanácskozás résztvevői

Éz év januárjában tizenkét kollégát hívtunk meg nem csupán a már megszokott országokból, hanem Szlovákiából, Szlovéniából és Jugoszláviából is az Európai uniós információk a könyvtárban címmel szervezett továbbképzésre.

A 2002 őszére tervezett kurzus során pályázati metodikai ismereteket szeretnénk nyújtani felvidéki, kárpátaljai és szatmári kollégáknak, illetve szívesen szervezünk tájékoztatót számukra a határon túliakkal foglalkozó magyarországi intézményekről, szervezetekről, alapítványokról stb. Szívünk vágya, hogy megmutathassuk nekik a nemzet könyvtárát és színházát is Budapesten. Bízunk benne, hogy az NKA most is méltányolja az e területen ezidáig végzett munkánkat.

A leginkább élő kapcsolat a Nyíregyházi Főiskola Ukrán és Ruszin Filológiai Tanszéke és a „kinti” kulturális intézmények között van, de rajtuk keresztül könyvtárosaink is sok munkába bekapcsolódnak. A közelmúltban jelent meg egy kétkötetes szlavisztikai bibliográfia, amit itteni könyvtárosok készítettek.

segítségére voltak Szatmárnémetiben a megyei könyvtárban és a levéltárban, Kolozsvárott az Egyetemi Könyvtárban, Nagybányán, Beregszászon és Ungváron egyaránt. Az anyagokhoz való hozzáférés az ottani könyvtáros kollégák segítségével nélkül lehetetlen lett volna.

Még számos olyan település van – Demecser, Ajak, Vállaj stb. –, ahol kisebb könyvtárak építik kapcsolataikat szomszédos vagy választott testvértelepülésekkel. Reméljük, ezek is hosszútávú, tartalmas együttműködéssé fejlődnek majd. Megtalálják ők is és mások is azokat a fehér foltokat, melyeket talán jobb összefogással, még több önzetlenséggel ritkítani tudunk, esetleg meg is szüntethetünk.

Ilyen fehér folt lehet a határmenti magyarlakta települések igényes, színvonalas magyar nyelvű dokumentumokkal (szép- és szakirodalom, megfelelő kézikönyvek, hangzó anyagok, videofelvételek stb.) való ellátása. Egy még 1998-ban, nagyrészt a cigányok lakta települések mozgó könyvtári ellátására kidolgozott programunk

ma már egy nemzetközileg elismert projekt alapja. Ha megfelelő anyagi támogatást kapna, ez a program nem csak a felsőtiszavidéki, illetve tiszaháti kistérség évek óta nem gyarapító vagy egyáltalán nem működő könyvtárait lenne hivatott pótolni, hanem a projekt egy következő lépése a határok átlépése lenne. Ennek eredménye pedig az lenne, hogy az ottani magyarlakta települések az itthoniakéval azonos színvonalú ellátást kapnának. Ez sok problémát megoldana, s ma néha igen elaprózott energiánkat ebbe fektetve igazán érdemi munkát végezhetnénk. Úgy érezzük, így sem kevés, amit teszünk, s ha továbbra is meglesz minden feladatnak az elszánt „gondozója”, alkamasint újabb, példaeértékű eredményekről számolhatunk be.

Van mit tennünk tehát, s azt hiszem – eddigi érdemeinket egyáltalán nem kicsinyítve –, marad még az utánunk jövő nemzedéknek is bőven.

*Dr. Vraukóné Lukács Ilona
Móricz Zsigmond Megyei
és Városi Könyvtár,
Nyíregyháza*

Stein Aurél-kiállítás

Stein Aurél Emlékkiállítás nyílt az MTA Könyvtár Vasarely Termében (Budapest, V. Arany J. u. 1.), mely 2002. május 25-éig tart nyitva. A kiállítás bemutatja Stein Aurél legszebb kiadványait, kéziratait, leveleit, fotóit, ez utóbbiak egy része a British Library anyagából való. A kiállítást Meskó Attila, az MTA főtájtára nyitotta meg 2002. május 13-án.